

ŠEVČENKO
OLOVKOM I KISTOM

ШЕВЧЕНКО
ОЛІВЦЕМ І ПЕНЗЛЕМ

Autor i priređivač
Aleksa Pavleštin

Автор і упорядник
Алекса Павлешин

**ŠEVČENKO
OLOVKOM I KISTOM**

**ШЕВЧЕНКО
ОЛІВЦЕМ І ПЕНЗЛЕМ**

Dvojezično nekomercijalno e-izdanje

Двомовне некомерційне е-видання

Nakladnik:
Društvo za ukrajinsku kulturu
Zagreb, Kneza Domagoja 11

Видавець:
Товариство української культури
Загреб, Князя Домагоя 11

Za izdavača: Aleksa Pavleštin

За видавця: Алекса Павлешин

Glavni urednik: Aleksa Pavleštin

Головний редактор: Алекса Павлешин

Računalna obrada, prijelom teksta
i grafički dizajn: Aleksa Pavleštin

Комп'ютерна обробка, укладення тексту
та графічний дизайн : Алекса Павлешин

Prijevod na ukrajinski:
Aleksa Pavleštin

Переклад українською:
Алекса Павлешин

Uz pozivanje na izvornik, dozvoljeno je kopiranje ovog izdanja samo kao potpune e-knjige u nekomercijalne svrhe, bez naknade za autorska i izdavačka prava.

Iz posilanjem na original, lihi v nekoмерційні потреби, дозволено копіювання цього видання лиш як комплекту е-книги без оплати авторських і видавничих прав.

Ova knjiga je publicirana uz financijsku podršku Savjeta za nacionalne manjine.

Ця книга опублікована фінансовою підтримкою Ради національних меншин.

Sadržaj ovog dokumenta u ključivoj je odgovornosti Društva za ukrajinsku kulturu i ni pod kojim se uvjetima ne može smatrati kao odraz stajališta Savjeta za nacionalne manjine.

Зміст цього документа є виключною відповідальністю Товариства української культури і за жодних обставин не може вважатися як відображення позиції Ради національних меншин.

**CIP zapis je dostupan u nacionalnom
skupnom katalogu knjižničnog sustava Bukinet
(<https://katalog.bukinet.hr>) pod brojem**

991005959813109366

ISBN 978-953-7993-15-3

Autor i priređivač
Aleksa Pavlešin

ŠEVČENKO
OLOVKOM I KISTOM

Автор і упорядник
Алекса Павлешин

ШЕВЧЕНКО
ОЛІВЦЕМ І ПЕНЗЛЕМ

Zagreb, 2026. / Загреб, 2026 р.

Білжешка о приређивачу

Aleksa Pavlešin
Алекса Павлешин

Слово про упорядника

Aleksa Pavlešin (1949. Prnjavor, Bosna) iz Zagreba, izvan domene svoje voka-cije (bavio se fizikom; sada je u mirovini) aktivan je i u raznim vidovima kulture ukra-jinske nacionalne manjine – amaterizam, glazba, novinarstvo, izdavaštvo, prevoditelj-stvo, etnografija, leksikografija, novelistika, dramaturgija i sl.

Uredio je šest izdanja (monografije, eseji, novele, notne zbirke), osam svojih izdanja različitog žanra (novele, monografi-je, rječnici, prijevodi) te sedam etnografskih brošura u elektroničkom izdanju.

Uzdajući se u svoja scenska i spi-sateljska iskustva, 2014. okušao se u svom kazališnom prvijencu „Igrati Steljmaha“ te je time stvoreno prvo kazališno djelo čiji su i autor i tematika u domeni ovdašnje ukra-jinske nacionalne manjine. Spomenuta monodrama je naredne godine ekranizirana pod nazivom „Nijemi krik“. Nastavak stvaralaš-tva u ovoj domeni rezultirao je projektom te-tralogije „Garež i plam nadanja – četiri narašta-ja“, a potom „Novi ždralovi“, „Sjene preda-ka“, „Izbjegli ždralovi“ i „Sijeda sjećanja“. Niz se nastavlja uradkom o Tarasu Ševčenku kao slikaru „Ševčenko olovkom i kistom“.

Aleksa Pavlešin (1949. Prnjavor, Bosnija) iz Zagrebu, kрім в домені свої професії (займався фізикою; тепер на пенсії) активний і в різних галузях культури української національної меншини – аматорство, музика, журналізм, видавництво, перекладання, етнографія, лексикографія, новелістика, драматургія, тощо.

Він є редактором шести видань (монографій, есеїв, оповідань, збірок нот), восьми власних видань різних жанрів (оповідань, монографій, словників, перекладів) та семи етнографічних брошур в електронному виданні.

Вірячи у свій сценічний та письменниць-кий досвід, у 2014 році він себе випробував написавши свою першу п'єсу «Грати Стель-маха» і таким чином створив першу теат-ральну роботу, якої автор та теми входить до складу української національної меншини. Згадана монодрама потім екранізована як відео під назвою "Нємі крік" (німий скрик). Продовження творчості в цьому домені довело до проекту тетралогії "Сажа та полум'я надії - чотири покоління", а потім «Нові журавлі», «Журавлі біженці», «Тіни предків» та «Сиві спогади». Серію продовжує твір про Тараса Шевченка як художника «Шевченко олівцем і пензлем».

Predgovor

Передмова

U okolnostima kada je za uvid o svim katalogizacijama, analizama, člancima, osvrtima i esejima o Tarasu Hryhorovyču Ševčenuku i njegovim djelima potrebno uložiti priličan dio životnog vijeka, iznenađujući je paradoks, da se običnom („nacionalno svjesnom“) Ukrajinцу doživljaj uglavnom svodi na konkretnu konvencionalnu prigodničarsku pojavnost kao popratni eho okoštale misli o Ševčenuku – simbolu ukrajinstva, te Ševčenuku – kao piscu s možda najvećim brojem spomenika u svijetu. U Ukrajini, percepcija njegovog opusa je dublja, ali vani, slika je nešto bljeda, a i nijansirano različita, ovisno o naravi ukrajinskih „vagraničnika“ i dijaspore.

Na ovim prostorima, kako se to suvremeno kaže „Zapadnog Balkana“, gdje se prva ukrajinska dijaspora naselila uglavnom u sjevernoj Bosni i Slavoniji, a potom naknadnim preseljenjem u Srijem i Vojvodinu, eho temeljne ukrajinske kulture stizao je sa zakašnjenjem. No ipak – stizao je. Između dva svetka rata, njen promicatelj je bila „Prosvita“ (prema kojoj je današnja ukrajinska diplomacija vrlo suzdržana / Čak se izbjegava spomenuti da je u ono aktualno vrijeme 1932-33., tu prikupljena i prikupljena novčana pomoć za ukrajinske stradalnike u Holodomoru. Ima li to utjecaja na sadašnju potrebu prikupljanja pomoći za Ukrajinu?/) U neko vrijeme nakon II. svjetskog rata počela su se formirati malobrojna kulturno-umjetnička društva ukrajinske nacionalne manjine. Prvih nekoliko su nosila ime Tarasa Ševčenka (U BiH – u Prnjavoru i Banjoj Luci, a u RH u Kaniži). Neizostavno, godišnje su organizirane njegove večeri na kojim se uvijek našao покоји mjesni ukrajinski intelektualac da održi proslavu, a onda su dječica sricala Ševčenkove stihove. Kadšto je i improvizirani zbor izveo покоји njegovu uglazbljenu pjesmu, no izvedbe više razine, po naravi okolnosti, bile su rjeđe. Daljnjim razvojem amaterizma rasla je i kvaliteta interpretacija.

U svemu tome, informiranost o Ševčenkovoј likovnosti ostala je sasvim zanemarena. Zato, u sadašnje vrijeme, kada nema objektivnih razloga za „nemar“, a u vrijeme Interneta ni za spoznajnu

Za danih обставин, коли необхідно укласти значу частину свого життя, щоб переглянути всі каталоги, анализи, статті, рецензії та есеї про Тараса Григоровича Шевченка та його твори, дивовижним парадоксом є, що досвід пересічного (“національно свідомого”) українця здебільшого зводиться до конкретно конвенціонального принагідного явища відлуння типових думок про Шевченка, символу України, та Шевченка, як письменника з можливо найбільшою кількістю пам’ятників у світі. В Україні, сприйняття його творчості глибше, але за кордоном картина дещо блідіша та нюансовано інакша, залежно від характеру українських “закордоників” та діаспори.

У ці регіони, яких сьогодні називають “Західні Балкани”, де перша українська діаспора оселилася переважно в північній Боснії та Славонії, а потім з подальшим переселенням до Срієму та Воєводини, фундаментальна українська культура прибула із запізненням. Але все ж - вона прибула. Між двома світовими війнами це просувала «Просвіта» (за якою сьогоднішня українська дипломатія дуже стримана /Вона досі уникає згадки про те, що в реальному часі в 1932-33 роках тут успішно приробирувану фінансову допомогу для українських жертв Голодомору. Чи має це якийсь вплив на сучасну потребу збирати допомогу для України?/). Десь після Другої світової війни почало формуватися невелике число культурно-мистецьких товариств української національної меншини. Перші кілька носили ім'я Тараса Шевченка (У Боснії – у містах Прњавор та Баян-Лука, а в Славонії в с. Канижа). Неминуче щороку організуване його вечори, на яких завжди знайшовся і декотрий місцевий український інтелектуал, який виступив з промовою, а потім діточки трудно декламували вірші Шевченка. Інколи імпровізований хор виконував одну-дві покладені на музику Шевченкові пісні, але виступи вищого рівня, через особливості обставин, були рідкістю. Якість інтерпретації часом зростала з подальшим розвитком аматорства.

При всьому цьому, інформованість про художню творчість Шевченка залишилася зовсім занедбаною. Тому в теперішній час, коли немає об’єктивних

neukost, daje se ovaj skraćeni pregled u riječi i slici „Ševčenko olovkom i kistom“. Pritom si je priređivač i autor komentara dao slobodu da brojne momente opiše subjektivno, želeći time potaći „konzumente“ ovog materijala da se aktivno angažiraju i u vlastitoj procjeni i spoznaji.

Uvod

Taras Ševčenko je podignut do mitoloških visina svojim stihovima, to jest, riječju koja je uz umjetnički sjaj imala i poticajnu duhovnu energiju. Time je Ukrajinčima pobudila nacionalnu svijest koja sobom prvenstveno nosi jezik, a onda popratno i sve druge indetitetne odlike i vrjednote poput brojnih socijalnih umjetničkih i spoznajnih temeljnih nacionalnih uporišta. Na tim značajkama i sam je postao ključnim nacionalnim simbolom kojemu su odmakom vremena davana sve kićenije analize. Obilje takve građe stavlja nove generacije u poziciju da se teško mogu bez opterećenja analitički osvjedočiti u Ševčenkov pjesnički opus kako u estetskom tako i povijesnom i socijalnom kontekstu. Pogotovo što su se u povijesnom i vremenskom intervalu izmijenili perceptivni i estetski kriteriji. Vjerojatno da taj moment potiče da se u nekoj mjeri izostave vlastite valorizacije i prihvate već konvencionalne ocjene.

Slično je i glede Ševčenkovog slikarskog opusa. No ipak, razlika je u tome što je njegovo slikarstvo puno manje nazočno u današnjem svakdanjem životu, unatoč što je izučavano kao i njegovo pjesništvo. Razlog tome zacijelo nije u manjoj atraktivnosti jer je svaka umjetnost atraktivna na svoj način. Možda je razlog u različitoj praktičnoj dostupnosti i učinku. Književne večeri posvećene Tarasu Ševčenku su puno brojnije no likovne izložbe makar i reprodukcija njegovih slika. Uz to, stihovi nisu zarobljeni koricama knjiga već slobodno žive u svijesti i kroz citate stihova. Pogotovo ako su utemeljene na dubokom promišljanju poput sažete životne mudrosti ili poruke kao u Ševčenka.

Pojedinac je i u duhu cjelovita osoba. Zato nije čudno da su se Ševčenkovi talenti nadopunjavali. Njegove slike imaju svoju priču, kadšto tragičnu, kadšto poetsku ili neki drugi tembr, a stihovi strukturu slike.

причин для «недбалості», а в епоху Інтернету, ані для когнітивного невігластва, подається цей скорочений огляд словами та образами під заголовком «Шевченко олівцем та пензлем». В цим редактор і автор коментарів взяв на себе сміливість суб'єктивно описувати численні моменти, бажаючи захопити «споживачів» цього матеріалу до активної участі у власній оцінці та осмисленні.

Вступ

Тарас Шевченко був піднесений до міфологічних висот своїми віршами, тобто словами, які, окрім своєї художньої блискучості, мали також натхненну духовну енергію. Це пробудило в українцях національну свідомість, яка собою несе насамперед мову, а потім, разом з нею, всі інші характеристики та цінності ідентичності, такі як численні соціальні, художні та когнітивні фундаментальні національні опорні пункти. Спираючись на ці характеристики, він сам став ключовим національним символом, якому з часом приділяли дедалі кращий аналіз. Велика кількість такого матеріалу ставить нові покоління в становище, коли вони важко можуть не обвантажено аналітично перевірити поетичну творчість Шевченка як в естетичному, так і в історичному та соціальному контекстах. Тим більше, що перцептивні та естетичні критерії змінилися в історичному та часовому інтервалі. Цілком ймовірно, що цей момент спонукає їх певною мірою відмовитися від власних оцінок та прийняти загальноприйняті оцінки.

Те саме стосується і живописної творчості Шевченка. Однак різниця полягає в тому, що його живопис набагато менше присутній у сучасному повсякденному житті, незважаючи на те, що його вивчають так само, як і його поезію. Причина цього, звичайно, не в його меншій привабливості, адже кожне мистецтво привабливе по-своєму. Можливо, причина криється в різній практичній доступності та ефекті. Літературних вечорів, присвячених Тарасу Шевченку, набагато більше, ніж художніх виставок, навіть репродукцій його картин. Крім того, вірші не зафіксовані обкладинками книг, а вільно живуть у свідомості та через цитати з віршів. Особливо, якщо вони засновані на глибоких роздумах, таких як лаконічна життєва мудрість чи послання, як у Шевченка.

Особа — це також цілісна людина за духом. Тому не дивно, що таланти Шевченка доповнювали один одного. Його картини мають свою притчу, іноді трагічну, іноді вірші не раз є структурою картини.

Ševčenko je vrlo sadržajno ilustrirao svoje pjesništvo. Takve slike su temi ili stihom obrađenom liku dodavale još jedan dodatni sadržaj koji je nadopunjavao dojam. Reprezentativan primjer je slika „Kateryna“ kao ilustracija njegovoj istoimenoj poemi.

Na sličan način u stihovima se može naći izražajne slikarske elemente. Kao primjer može biti kontrast skoro kataklizmičke snage, a potom smiraja prirode u početnim stihovima balade „Razlog“:

Riče i stenje Dnjepar široki,
Srditi vjetar zavija,
Do gora silne vale diže,
A k zemlji vrbe povija.
U tom je mjesec blijeda lica
Kad-kad kroz oblak virkao,
K'o čun med' morskim valima,
Načas se diz'o, pa opet tonuo.
Treći se pjetli još ne čuše,
Nije se nitko glasao,
Sove u gaju hukaše,
A jasen čas na čas škripao.

Slično, u biseru njegove lirike „Sadok višnevij“ sa plemenitim ditirambom u opisu idile seoskog obiteljskog života, strukturu strofa niže po principu slikarskog triptiha:

Slike:

1. – Smirj dana i večernji ugođaj
2. – Sretna obitelj blaguje
3. – Noćni ugođaj počinka

Višnjik pored kuće

Višnjevi voćnjak pored kuće
Hruštevi gude nad njime
Ratari s njiva doma idu
Djevojke u hodu pjevaju
A majke s večerom čekuju

Obitelj pred kućom večera
Zvijezda večernja ustaje
Kćerka večeru dodaje
Majka molitvu nadaje
Tek slavuj pjesmom nedaje

Шевченко дуже змістовно ілюстрував свою поезію. Такі картини додавали ще один додатковий зміст до теми чи персонажа, обробленого у віршах, що доповнювало враження. Репрезентативним прикладом є картина «Катерина» як ілюстрація до його однойменної поеми.

Подібним чином виразні образотворчі елементи можна знайти у віршах. Прикладом може служити контраст майже катастрофічної сили та потім спокою природи у вступних віршах балади «Причинна»:

Реве та стогне Дніпр широкий,
Сердитий вітер завива,
Додолу верби гне високі,
Горами хвилю підійма.
І блідний місяць на ту пору
Із хмари де-де вигляда,
Неначе човен в синім морі,
То виринав, то потопав.
Ще треті півні не співали,
Ніхто нігде не гомонів,
Сичі в гаю перекликались,
Та ясен раз у раз скрипів.

Так само, у перлині його ліричного вірша «Садок вишневий» з благородним дифірабмом в описі ідилії сільського сімейного життя, структура строф викладена за принципом живописного триптиха:

Образи:

1. - Спокій дня та вечірня атмосфера
2. - Щаслива сім'я вечера
3. - Нічна атмосфера відпочинку

Садок вишневий коло хати...

Садок вишневий коло хати,
Хрущі над вишнями гудуть,
Плугатарі з плугами йдуть,
Співають ідучи дівчата.
А матері вечерять ждуть.

Сім'я вечеря коло хати,
Вечірня зіронька встає.
Дочка вечерять подає,
А мати хоче научати,
Так словейко не дає.

U domu mati spremila
Počivat' malu dječicu
I sama uz njih usnula
Sve tiho, al ne i djevojke
Ni poj slavuja poput njih

Поклала мати коло хати
Маленьких діточок своїх;
Сама заснула коло їх.
Затихло все, тільки дівчата
Та соловейко не затих.

S obzirom da je pjesma uglazbljena, po meni - preporučeni tempo izvođenja strofa bio bi: 1 - *andante*, 2 - *vivace ma non troppo*, 3 - *andante con sentimento*.

U novije vrijeme se pojavio i aranžman koji uz jednoličan ritam svih strofa predviđa *staccato* završetak četvrtog stiha u njima. To, po mome osjećaju, narušava duh pjesme jer *staccato* je teško postići lirski ugođaj.

Znano je da talent nije jamac životne sreće. Suprotnost je čak češća no što bi to i stoici tolerirali. U Ševčenka je bilo obilje i talenata, a i životnih nedaća. Sve u svemu – nepogrešiv recept za izostanak duševnog mira i sreće. Možda se još uvijek nije proniklo u njegov glavni *spiritus movens*? Da li je varljiv intuitivni osjećaj da je to najveća neotkrivena Ševčenkova tajna?

Враховуючи, що до пісні компонована музика, на мою думку - рекомендований темп виконання строф було б: 1 - *andante*, 2 - *vivace ma non troppo*, 3 - *andante con sentimento*.

Останнім часом з'явилося аранжування, яке разом із однаковим ритмом усіх строф, передбачає *staccato* закінчення четвертого вірша в них. Це, на моє враження, порушує дух пісні, бо важко досягти ліричного настрою за допомогою *staccato*.

Відомо, що талант не є гарантією щастя в житті. Протилежне трапляється навіть частіше, ніж могли б терпіти навіть *stoiki*. У Шевченка було *vdostal'* і таланту, і життєвих труднощів. Загалом – це є безпомилковий рецепт відсутності душевного спокою та щастя. Можливо, що його головний *spiritus movens* ще не проникнутий? Чи оманливе моє інтуїтивне відчуття, що це найбільша нерозкрита Шевченкова таємниця?

ŽIVOTOPIS

Taras Ševčenko je rođen 09. ožujka 1814. god. u selu Morynci, Kijevske gubernije, danas Čerkaske oblasti u Ukrajini

Bio je kmetско dijete majke Kateryne i oca Grigorija Hrušivskog na imanju gospodara P.V.Enhelhardta.

Kršten je u pravoslavnoj crkvi, a obiteljski nadimak Ševčenkovi kasnije je koristio kao prezime.

Imao je braću Josipa i Mykytu (st.), te sestre Katerynu (st.), Irynu i Mariju

Prvo obrazovanje je stekao od crkvenjaka, a s 14 godina Enhelhart ga vodi sa sobom u Vilnius. Uočivši njegov slikarski talent, tamo mu omogućava slikarsku poduku, da bi ga, kao takvog, imao za vlastite potrebe.

Prešavši u St. Peterburg, Enhelhardt daje Ševčenka na četverogodišnju likovnu izobrazbu kod slikara V.Širajeva. Tako su ga upoznali i viđeniji slikari, da bi ga 1838. god. Hrebinka, Venecianov, Brjulov i Žukovski otkupili iz kmetstva i dali mu slobodu.

Oslobodivši se kmetstva, Taras upisuje Umjetničku akademiju i postaje omiljeni učenik Karla Brjulova.

G.S. Melyhov:
"Mladi Taras Ševčenko u ateljeu K.P. Brjulova"

БІОГРАФІЯ

Taras Ševčenko narodivsia 9 berезnia 1814 roku v seli Morinci, Kijevs'koi gubernii, s'ьогодni Čerkas'koi oblasti v Ukraїni.

Vin був сином кріпаків Катерини та Григорія Грушівських у маєтку пана П.В. Енгельгардта.

Vin був охрещений в православній церкві, а сімейне прізвисько Шевченко́ві пізніше стало його прізвищем.

У нього були брати Йосип та Микита (старший), а також сестри Катерина (старша), Ірина та Марія.

Першу освіту він отримав від церковнослужителя, а у віці 14 років Енгельгардт взяв його з собою до Вільнюса. Помітивши його талант до живопису, він дав йому там уроки живопису, щоб мати його таким для власних потреб.

Переїхавши до Санкт-Петербурга, Енгельгардт дав Шевченку чотирирічну художню освіту у художника В. Ширяєва. Так його познайомили з більш видатними художниками, і в 1838 році Гребінка, Венетичанов, Брюллов і Жуковський викупили його з кріпацтва та дали йому свободу.

Звільнившись з кріпацтва, Taras вступив до Академії мистецтв і став улюбленим учнем Карла Брюллова.

G.S. Melyhov:
"Молодий Тарас Шевченко в майстерні К.П. Брюллова"

Uz slikarstvo, Ševčenko stječe i širu naobrazbu, a 1840. objavljuje zbirku pjesama "Kobzar"

U godinama 1843 – 1845. Ševčenko u dva navrata putuje Ukrajinom, slika njene motive, ali to mu je i plodan poetski period. Objavljuje i satiričnu poemu "San", kojom naslućuje propast carizma.

Godine 1846., nastanjuje se u Kijevu i stupa u tajnu političku organizaciju Kirilo-Methodijsko bratstvo. Zbog takve djelatnosti, naredne godine je uhićen i utamničen. Iza rešetaka nastaje njegov biser lirike "Višnjik pored kuće". Kazna mu je produžena slanjem u vojsku, uz zabranu slikanja i pisanja.

Unatoč zabrani, Ševčenko piše i slika tajno. Iz vojske biva poslan u ekspediciju na Aral, a nakon ponovnog polugodišnjeg utamničenja 1850., prognan je na poluotok Manhyšlak. Tu nastaje njegov bogat opus crteža i akvarela, a okušao se i kao skulptor. U tom periodu, ni njegov književni opus nije zaostajao. Iz progonstva se vratio 1857., dvije godine nakon smrti cara Nikolaja I., ali u Petrograd mu je dozvoljeno doći tek dogodine.

Okrім живопису, Шевченко також здобув ширшу освіту, і в 1840 році опублікував збірку віршів «Кобзар».

У 1843-1845 роках Шевченко двічі подорожував Україною, малюючи її мотиви, але це також був плідний поетичний період для нього. Він також опублікував сатиричну поему «Сон», в якій передбачив падіння царизму.

У 1846 році він оселився в Києві та вступив до таємної політичної організації Кирило-Мефодіївське братство. Через таку діяльність його заарештували та ув'язнили наступного року. За ґратами він написав свою перлину поезії «Садок вишневий коло хати». Його термін покарання продовжили, відправивши його до армії, із забороною малювати та писати.

Незважаючи на заборону, Шевченко писав і малював таємно. З армії його відправили в експедицію до Аральського моря, а після чергового шестимісячного ув'язнення в 1850 році заслани на півострів Мангышлак. Там він створив свою багату творчість малюнків та акварелей, а також спробував себе як скульптор. У цей період його літературна творчість не відставала. Він повернувся із заслання в 1857 році, через два роки після смерті царя Миколи I, але йому дозволили приїхати до Петрограда лише наступного року.

Ševčenko s prijateljima u St. Peterburgu 1859.

Шевченко з друзями в Санкт-Петербурзі в 1859 році.

Dobivši dozvolu, Ševčenko 1859. stiže u Kijev, no ubrzo biva ponovo uhićen, te se iste godine morao vratiti u St. Peterburg.

Отримавши дозвіл, Шевченко прибув до Києва в 1859 році, але невдовзі був знову заарештований і того ж року мусів повернутися до Санкт-Петербурга.

Ševčenko se fotografirao tek nakon progonstva

Шевченка сфотографували лише після заслання

U Kijevu 1859.

У Києві в 1859 році

Unatoč slabom zdravlju, Ševčenko je zadržao davnú duhovnu snagu, te je i dalje bio kreativan. Akademija umjetnosti u Peterburgu, 1860. dodjeljuje mu akademsku titulu za gravuru.

T. Ševčenko i G. Čestahivckij 1860.

Т. Шевченко та Г. Честяхівський у 1860 році

Незважаючи на слабке здоров'я, Шевченко зберіг колишні духовні сили та продовжував творчо займатися. Академія мистецтв у Петербурзі присудила йому академічне звання за гравюру в 1860 році.

Slika Ševčenkovog pogreba u St. Peterburgu

Зображення похорону Шевченка в Санкт-Петербурзі

Taras ševčenko je preminuo 10. ožujka 1861. i pokopan je u St. Peterburgu. Zalaganjem G.Čestahivckog, iste godine njegovi posmrtni ostatci preneseni su u Ukrajinu i pokopani na Černučj gori kod Kaniva

Procjenjuje se da je, uz izuzetak religijskih ličnosti, najviše spomenika podignuto Tarasu Šavčenku. U Ukrajini i u svijetu malo manje od 1400.

Тарас Шевченко помер 10 березня 1861 року та був похований у Санкт-Петербурзі. Зусиллями Г. Честахівського його останки того ж року були перевезені до України та поховані на Черничій Горі поблизу Канева

Mjesto prvog Ševčenkovog ukopa u St. Peterburgu i njegova grobnica na Černučj gori kod Kaniva

Місце першого поховання Шевченка в Санкт-Петербурзі та його могила на Черничій Горі поблизу Канева

Вважається, що, за винятком релігійних постатей, Тарасу Шавченку встановлено найбільше пам'ятників. В Україні та світі їх трохи менше 1400.

Konytskyj O. Ya. :

Taras Ševčenko-Grušivskyj

– kronika njegova života

"Dnipro"; 1991. godine

1. svezak 1898.,

2. svezak 1901. (Ljviv)

Кониський О. Я. :

Тарас Шевченко-Грушівський

– хроніка його життя

«Дніпро»; 1991 р.

1-й том 1898 р.,

2-й том 1901 р.(Львів)

ČEŽNJA USAMLJENE DUŠE
ili
Ljubavi Tarasa Ševčenka

Taras Ševčenko nije imao nijednu sretnu ljubav. Izuzev dječačke ljubavi, može se reći da se zaljubljavao uvijek pogrešno.

ТУГА САМОТНОЇ ДУШІ
або
Кохання Тараса Шевченка

У Тараса Шевченка не було жодного щасливого кохання. Окрім кохання в дитинстві, можна сказати, що він завжди закохувався помилково.

87. ПОРТРЕТ Г. І. ЗАКРЕВСЬКОЇ.
Олів. (9—23.10) 1845.

U Ukrajini, 1843. godine upoznaje **Hannu Zakrevsku**, kojoj posvećuje i svoje stihove. No ona je bila supruga drugome.

В Україні, у 1843 році, він зустрів **Ганну Закревську**, якій присвячував свої вірші. Але вона була дружиною іншого чоловіка.

Iste 1843. godine zaljubljuje se u šest godina stariju aristokratkinju **Varvaru Rjepninu**, koja mu je uzvratila simpatije. No, s obzirom na pripadanje različitim društvenim slojevima, njihovi putevi su se razišli.

У тому ж 1843 році він закохався у **Варвару Рєпніну**, аристократку, на шість років старшу за нього, яка відповідала йому взаємністю. Однак, враховуючи різні соціальні класи, їхні шляхи розійшлися.

Nakon manje poznate ljubavi sa seoskom djevojkom Glafirom, zimi 1954/1955. u Ševčenku je zaiskrila ljubav prema **Agati Uskovej**, no ona je već bila udana majka s djecom.

Після менш відомого романсу з сільською дівчиною Глафірою, взимку 1954/1955 років Шевченко закохався в **Агату Ускову**, але вона вже була заміжньою матір'ю з дітьми.

А. ШЕВЧЕНКО. АГАТА УСКОВА С ДІТЬМИ. 1954-1955.

Kateryna Piunova 1859.

Možda zbog sličnosti s Oksanom iz djetinjstva, Ševčenko se zanio ljubavlju prema 28 godina mlađoj, 15-godišnjoj kovrčavoј glumici Kateryni Piunovoj. Naravno, ta veza nije imala budućnost.

Катерина Піунова 1859 р

Можливо, через схожість з Оксаною з дитинства, Шевченко закохався у 28 років молодшу 15-річну кучеряву акторку Катерину Піунову. Звісно, ці стосунки не мали майбутність.

Likerija Polusmakova 1860 p (detalj)

Posljednja i neuzvracena ljubav T.Ševčenka bila je Likerija Polusmakova. Neuspjelu prošnju Ševčenko spominje u stihovima "Uspomena na 14. rujna".

Nakon 44 godine, poslije muževe smrti, 65-godišnja Likerija se nastanjuje u Kanivu i redovito održava Ševčenkov grob.

Лікарія Полусмакова 1860. (деталь)

Останнім і нерозділеним коханням Т. Шевченка була Лікарія Полусмакова. Невдале сватання Шевченко згадує у віршах «Спогад про 14 вересня».

Через 44 роки, після смерті чоловіка, 65-річна Лікарія оселилася в Каневі та регулярно доглядала за могилою Шевченка.

**Zanimljivosti iz slikarskog opusa
Tarasa Ševčenka**

***Učenje kopiranjem
djela Karla Brjulova***

Portret Vasilija Andrijuoviča Žukovskog

*K. Brjulov (ulje)
K. Брюлов (олія)*

Uzor poze: Naturšćici

*K. Brjulov (ulje)
K. Брюлов (олія)*

**Цікаві факти з живописного опусу
Тараса Шевченка**

***Учення копіюванням
діла Карла Брюлова***

Портрет Василя Андрійовича Жуковського

*T. Ševčenko (akvarel)
T. Шевченко (акварель)*

Модель пози: Натурщики

*T. Ševčenko (serija)
T. Шевченко (серія)*

К.Брюллов: Послједни дан Помпеја (1827-33.)

К. Брюллов: Останній день Помпеїв (1827-33 рр)

Брюллов: Послједни дан Помпеја (деталј)

К. Брюллов: Останній день Помпеїв (деталь)

*ІВ. ШЕВЧЕНКО
Голова матері
1844*

Ševčenko: Glava Majke

Т. Шевченко: Голова матері

Prekinut susret

K.Врјулов (уље)

К.Брюлов (олія)

Snovi bake i unuke

K.Врјулов (уље)

К.Брюлов (олія)

Перервана зустріч

Т. ШЕВЧЕНКО (акварель)
Копія з оригіналу К. В. Брюлова. Слов'янська Школа. 1930-3000

Т.Šевченко (акварел)

Т.Шевченко (акварель)

Сни бабусі та онуки

Т. ШЕВЧЕНКО (акварель)
Копія з оригіналу К. В. Брюлова. Слов'янська Школа.

Т.Šевченко (акварел)

Т.Шевченко (акварель)

Vyrsavjja

K. Brjulov (ulje)
К. Брюлов (олия)

Učenje od Rembrandta
Sličnost poze i rasvjete

Rembrandt: Autoportret
Рембрандт: Автопортрет

Вирсавия

T. Ševčenko (ofort)
Т. Шевченко (офорт)

Учення від Рембрандта
Схожість пози та освітлення

T. Ševčenko: Autoportret
Т. Шевченко: Автопортрет

Rembrandt: Autoportret
Рембрандт: Автопортрет

T. Ševčenko: Autoportret
Т.Шевченко: Автопортрет

Rembrandt: Autoportret
Рембрандт: Автопортрет

T. Ševčenko: Autoportret
Т.Шевченко: Автопортрет

*Rembrandt:
Žena u ležećem položaju (ofort, suha igla)*

*Рембрандт:
Жінка в лежачому положенні (офорт, суха голка)*

*T.Ševčenko: Naturaščica (akvarel)
Т.Шевченко: Натуриціця (акварель)*

*Rembrandt:
Prispodoba o bogatašu (ulje)*

*Рембрандт:
Притча про багача (олія)*

*T.Ševčenko:
Kazahinja Katja (serija)*

*Т.Шевченко:
Kazahinja Katja (серія)*

AΥΤΟΠΟΡΤΡΕΤΙ

АВТОПОРТРЕТИ

1840.

45. ΑΥΤΟΠΟΡΤΡΕΤΟ
ΚΑΛΩΤΗ 1849-50

1849-1850.

51. ΑΥΤΟΠΟΡΤΡΕΤΟ
Τοκ 22-26/11 1843

1843.

52. ΑΥΤΟΠΟΡΤΡΕΤΟ
Οκτώβριος 1845

1845.

І. КОТЮБІНСЬКИЙ
Київ. 1847-1848

1847.

І. КОТЮБІНСЬКИЙ
Київ. 1847-1848

1849.

І. КОТЮБІНСЬКИЙ
Київ. 1847-1848

1849.

І. КОТЮБІНСЬКИЙ
Київ. 1847-1848

1857.

И. АРХАНГЕЛЬСКИЙ
Завтрак в саду около 18 - 19 лет

1858.

И. АРХАНГЕЛЬСКИЙ
1859

1859.

И. АРХАНГЕЛЬСКИЙ
Чтение в комнате 18 - 19 лет

1860.

И. АРХАНГЕЛЬСКИЙ
Портрет 18 - 19 лет

1860.

ULJA NA PLATNU

J. MARKOVIĆ: NATURELLE D'UN HOMME.
1840-1841.

*Nturušćik u pozi sv. Sebastijana
1840.-1841.*

*Натурицк у пози Святого Себастијана
1840-1841 рр.*

ОЛІЯ НА ПОЛОТНІ

J. MARKOVIĆ:
1842 (1841/1842).

*Kateryna
1842.*

*Катерина
1842 р.*

J. MARKOVIĆ: SEOSKA OBITELJ.
1843.

*Seoska obitelj
1843.*

*Сільська родина
1843 р.*

V.M. RJEPNINA:
1844.

*Portret djece V.M. Rjepnina
1844.*

*Портрет дітей В.М. Рєпніна
1844 р.*

П. О. КУЛИША
1843-1847

*Portret P.O. Kuliša
1843.-1847.*

*Портрет П.О. Кулиша
1843-1847 рр.*

М. Г. РЈЕПИНА
1843

*Portret M.G. Rjepina
1843.*

*Портрет М.Г. Рєпніна
1843 р.*

CRTEŽI

*Crtež poprsja žene,
1830.*

*Бюст жінки
1830 р.*

МАЛЮНКИ

*Drvo
1845-1846.*

*Дерево
1845-1846 р.*

*Naturščici
1841.*

*Натурицик
1841 р.*

*Portret I.O. Uskova
1853-1857.*

*Портрет І.О. Ускова
1853-1857 рр.*

М. П. ПОДКОЛЗИНА
Портрет дитини 1858 р.

*Portret djeteta
1858.*

*Портрет дитини
1858 р.*

М. П. ПОДКОЛЗИНА
Портрет Бориса Суханова Подколзіна 1958 р.

*Portret Borisa Suhanova Podkolzina
1958.*

*Портрет Бориса Суханова Подколзіна
1958 р.*

Вајка 1844. / Казка 1844 р.

U Kijevu
1844.

У Києві
1844 р.

Sveta obitelj 1858. / Свята родина 1858 р.

Hrast
1860.

Дуб
1860 р.

GRAVURE

Čarobnjak 1841.
Чарівник 1841 р.

ГРАВЮРИ

Katolički fratar 1841.
Католицький чернець 1841 р.

Portret Petra I. 1844.
Портрет Петра I. 1844 р.

Portret M.I. Goleniščeva-Kutuzova 1844.
Портрет М.І. Голенищєва-Кутузова 1844 р.

SEPIJE

Slijera s kćerkom, 1842.
Сліпа з дочкою, 1842 р.

СЕРІЇ

Slijerac, 1843.
Сліпий, 1843 р.

Bajguši, 1853.
Байгуші, 1853 р.

Narcis i nimfa Echo, 1956.
Нарцис та німфа Ехо, 1956 р.

122. У РЕШЕТЛИВКІ.
Пан. перш. поперек. [1845].

U Rešetlivki, 1845. / У Решетелівці, 1845 р.

137. У СЕДНЕВІ.
Світ. [1846].

U Sednevi, 1846. / У Седневі, 1846 р.

146. ЦЕРКВА СВЯТИХ У ПЕЧЕРСЬКОМУ ЛАВРИ.
Слика 1846 р.

Crkva svih svetih u Kievopečerskoj lavri, 1846.

Церква Всіх Святих у Києвопечерській лаврі, 1846 р.

147. АСКОЛДОВА МОГИЛА.
Слика 1846 р.

Askoldova mogila, 1846.

Аскольдова могила. 1846 р.

277. АНДРУШІ.
Сеня (1871—X 1893).

Andruši, 1845. / Андруші, 1845.

4. ФОРТ КАРА-БУТАК.
Сеня (21.V 1848—15.I 1850).

Fort Kara-Butak, 1848-1850
Форт Кара-Бутак, 1848-1850 pp.

Т. Г. ШЕВЧЕНКО МАЛОС ТОВАРИША.
Слика 1848—1849 г.

T.G. Ševčenko slika drugara, 1848.

Т. Г. Шевченко малює товариша, 1848 р.

Т. Г. ШЕВЧЕНКО КАЗАСИ В ЮРТИ.
Слика 1848—1850 г.

Kazasi u jurti, 1848-1850.

Казахи в юрті, 1848-1850 рр.

16. ШХУНИ «КОСТЯНТИН» ТА «МИХАНА».
Світл. Екзан. [16]—252/1, 1948.

Škune „Konstantin“ i „Mihana“, 1848.

Шхуни «Костянтин» та «Михана», 1848 р.

17. РУСАЛКИ.
Екзан. Бюро. [17]—252/1, 1948.

Rusalke, 1859. / Русалки, 1859 р.

ТУШ

Ј. ШЕВИЋ
Тан. бр. 101. 1856-1857.

U krčmi / 1856-1857.

У шинку / 1856-1857 pp.

ТУШ

Ј. ШЕВИЋ
Тан. бр. 102. 1856-1857.

Na groblju / 1856-1857.

На кладовици / 1856-1857 pp.

Ј. ШЕВИЋ
Тан. бр. 103. 1856-1857.

Kazna kladicom / 1856-1857.

Кара колодкоу / 1856-1857 pp.

Ј. ШЕВИЋ
Тан. бр. 104. 1856-1857.

U tamnici / 1856-1857.

У в'язници / 1856-1857 pp.

AKVARELI

17. Портрет девушки с собакой
Монет, 1838

Portret djevojke s psom, 1838.
Портрет дівчини з собакою, 1838 р.

AKVARELI

2. ПОРТРЕТ П. В. ЕНГЕЛЬГАРДА.
Давыдов, 1833

Portret P.V. Engelhardta, 1833.
Портрет П.В. Енгельгарда, 1833 р.

12. У гаремі
Монет, 1843

U haremu, 1843.
В гаремі, 1843 р.

11. Цыганка-ворожка
Монет, 1841

Ciganka-vračara, 1841.
Циганка-ворожка, 1841 р.

347. ПОЧАЙВСКА ЛАВРА з ПІВДНЯ.
Андрей. IX. 1846.

Роцајевска лавра s јужне стране, 1846.

Почаївська лавра з півдня, 1846 р.

25. КРУТИЙ БЕРЕГ АРАЛЬСЬКОГО МОРЯ.
Андрей. [VII] 1848—IX 1849.

Strma obala Aralskog mora, 1848-1849.

Крутий берег Аральського моря, 1848-1849 рр.

Džangis-ahač, 1848.

Чингіз-агач, 1848 р.

Mangišlacki vrt, 1854.

Мангишлацький сад, 1854 р.

Na kraju, ima li smisla nositi se s nemogućim zadatkom sažetog izričaja o Ševčenku? Vrijedi bar pokušati:

Slikarski talentom zbaciti svoj kmetски jaram, razbuktati estetske vizure, a iz njih uroniti u prokletstvo slobodne misli u stihu, treperiti čežnjom usamljene duše bez ijedne sretne ljubavi, u slikama utkati stih, a liriku slikati rječju, te i vazda proganjen pokazati put slobode novim naraštajima i tako postati simbolom Ukrajine – to je Taras Ševčenko

Pritom, za neopterećeno promišljanje, ostaju brojna pitanja. Neka od njih su:

– Što je Ševčenkov glavni spiritus movens?
– Postoje li dublji, skriveni razlozi da mu je otac uskratio nasljedstvo?

– Zašto nije htio uzeti obiteljsko prezime?

– Zašto je gazda Enhelhardt odlučio obrazovati Ševčenka (likovno) „za svoje potrebe“, kad je za te novce inače mogao naručiti „gomilu“ slika.

– Zašto se susretljivom gazdi Enhelhardt, Ševčenko za školovanje „odužio“ škrtu - samo jednim portretom?

– Koji su profili „vertikale“ do carske obitelji u provedbi otkupa Ševčenka iz kmetstva?

– Zašto mu je sentimentalna pozornost uvijek bila krivo usmjerena?

– Koja je suština članstva Ševčenka u „Kirilo-Methodskom bratstvu“?

– Zašto se uz slikarstvo (od kojeg je komercijalizacijom mogao ugodno živjeti) latio i pjesništva koje mu je zagorčalo život.

– Da li je ikada imao svoj zaseban primijereni atelje?

– Da li je zastupljenost jeftinijih tehnika u njegovom slikarskom opusu rezultat materijalnog siromaštva?

– Koji su uzroci duševnog loma da se promijeni kritički stav, te realizacijom mape gravura (i s likovima carizma) dosegne status akademskog gravera.

– Otkud taj paradoks, da unatoč bogatoj stihovnoj kreaciji, u likovnosti skoro da i nije uključio kozačke motive?

– .....

Зрештою, чи є сенс братися за неможливе завдання лаконічного висловлювання про Шевченка? Варто хоча б спробувати:

Своїм художнім талантом він скинув кріпацьке ярмо, запалив естетичні бачення, а з них поринув у прокляття вільної думки у віршах, мерехтів тугою самотньої душі без жодного щасливого кохання, влітав вірші в картини, а лірику малював словами, і, завжди переслідуваний, показував шлях до свободи новим поколінням і таким чином став символом України – це Тарас Шевченко.

Однак, для необтяженого роздуму залишаються численні питання. Деякі з них:

– Який головний spiritus movens Шевченка?

– Чи є глибші, приховані причини, чому його батько відмовив йому у спадщині?

– Чому він не хотів взяти своє сімейне прізвище?

– Чому пан Енгельгардт вирішив освічувати Шевченка (художньо) «для своїх потреб», коли за ці гроші він міг би замовити «купу» картин.

– Чому Шевченко стисло «віддав борг» поступливому пану Енгельгардту за його освіту – лише одним портретом?

– Які профілі «вертикалі» до імператорської родини у здійсненні визволення Шевченка з кріпацтва?

– Чому його сентиментальна увага завжди була спрямована помилково?

– У чому суть членства Шевченка в «Кирило-Мефодистському братстві»?

– Чому, окрім живопису (яким, комерціалізуючи його, він міг заробляти на приємне життя), він також займався поезією, яка робила його життя гіршим?

– Чи мав він коли-небудь несогіршу власну окрему майстерню?

– Чи користування дешевших технік у його живописній творчості була наслідком матеріальної бідності?

– Які були причини душевного зламання, що довели до зміни його критичного ставлення, і, реалізувавши колекцію гравюр (і з постатями царизму), він досяг статусу академічного гравера.

– Звідки береться цей парадокс, що, за різницю від своєї багаті поетичної творчості, на картинах він майже ніколи не зображував козацькі мотиви?

– .....

S poštovanjem i tugaljivom empatijom treba se zapitati: Da li je Ševčenko ikome otkrio svoju osnovnu osobnu najdublju duševnu bol?

A kao poruka za kraj, daje se prijevod odlomka iz poeme-poruke „I mrtvima, i živima, i nerođenim mojim zemljacima u Ukrajini i izvan nje – moja prijateljska poruka:

**Učite, čitajte,
I tuđemu učite se,
Al' od svog ne zazirite.**

З повагою та скорботним співчуттям слід запитати: Чи Шевченко будь-кому відкривав свій найглибший особистий емоційний біль?

І як послання наприкінці подається уривок з поеми-послання «Мертвим, живим і ненародженим, моїм землякам в Україні та за кордоном – мое дружнє послання:

**Учітесь, читайте,
І чужому навчайтесь,
Й свого не цурайтесь.**

Zahvala:

Društvo za ukrajinsku kulturu svesrdno zahvaljuje Veleposlanstvu Ukrajine u Republici Hrvatskoj na darovanoj, 2011. godine, elektroničkoj zbirci Ševčenkovog slikarskog opusa, bez koje ne bi bilo moguće izdavanje ove e-knjige.

Подяка:

Товариство української культури щиро дякує Посольству України в Республіці Хорватія за надану у 2011 році електронну колекцію живопису Шевченка, без якої публікація цієї електронної книги була б неможливою.

Napomene:

Slika na naslovnici omota:

T.Ševčenko: Autoportret, 1840.

Slika na poledini omota:

Ivan Nykolaevyč Kramskoj:

Portret Tarasa Ševčenka,
ulje na platnu, 1871.

Нотатки:

Зображення обкладинки:

T. Шевченко: Автопортрет, 1840 р.

Зображення задньої обкладинки:

Иван Николаевич Крамской:

Портрет Тараса Шевченка,
полотно, олія, 1871 р.

KAZALO	Str. Стор.	ЗМІСТ
Bilješka o priređivaču	3	Слово про упорядника
<i>Ševčenko olovkom i kistom</i>	4	Шевченко олівцем і пензлем
Predgovor	4	Передмова
Uvod	5	Вступ
Životopis	8	Біографія
Čežnja usamljene duše ili Ljubavi Tarasa Ševčenka	12	Туга самотньої душі або Кохання Тараса Шевченка
Zanimljivosti iz slikarskog opusa Tarasa Ševčenka	15	Цікаві факти з живописного доробку Тараса Шевченка
<i>Učenje kopiranjem djela Karla Brjulova</i>	15	Навчання через копіювання творів Карла Брюллова
Učenje od Rembrandta	18	Навчання від Рембрандта
<i>Sličnost poze i rasvjete</i>	18	Схожість пози та освітлення
<i>Autoportreti</i>	21	Автопортрети
<i>Ulja na platnu</i>	24	Олія на полотні
<i>Crteži</i>	26	Малюнки
<i>Ofort</i>	28	Офорт
Sepije	30	Сепії
Tuš	36	Туш
Akvareli	37	Акварелі
Zahvala i napomene	40	Подяка та примітки

ISBN 978-953-7993-15-3